

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Данилюка Володимира Петровича «Українське ігрове кіно як чинник консолідації суспільства та утвердження громадянської ідентичності», подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 034 «Культурологія» (галузь знань 03 «Гуманітарні науки»)

В умовах сучасних соціокультурних трансформацій, пов'язаних із процесами державотворення, переосмисленням історичного досвіду та зміцненням національної спільноти, особливої ваги набуває аналіз екранних мистецтв як чинників символічної інтеграції суспільства. Український ігровий кінематограф постає важливим культурним простором конструювання колективної пам'яті, репрезентації ціннісних орієнтирів та формування моделей громадянської самоідентифікації. Він функціонує як складний культурний текст, у якому акумулюються смисли національного досвіду, травматичної пам'яті та сучасних суспільних очікувань. З огляду на сказане, дисертація Данилюка Володимира Петровича «Українське ігрове кіно як чинник консолідації суспільства та утвердження громадянської ідентичності» є своєчасною й актуальною, оскільки спрямована на культурологічне осмислення кінематографа як інструменту суспільної консолідації та формування громадянської ідентичності в Україні.

Зазначимо, що структура дисертаційного дослідження є продуманою й цілісною, відповідає вимогам до наукових праць такого рівня та органічно узгоджується з актуальністю обраної проблематики. Її визначають проблемно-хронологічний підхід, логічна впорядкованість і послідовність внутрішньої архітекtonіки. Така композиційна організація дала змогу здобувачеві всебічно й повно розкрити ключові аспекти досліджуваної теми в межах трьох розділів, продемонструвавши оригінальність мислення та належну теоретичну культуру.

Окремої уваги заслуговує ґрунтовність і чіткість вибудови понятійно-категоріального апарату дисертації, що вимагало від автора значних аналітичних і пошукових зусиль. Послідовне застосування цього апарату в усіх розділах роботи, органічне поєднання теоретичних положень із власним практичним досвідом дало змогу уникнути описовості та забезпечити належний рівень наукової аналітики. У результаті сформовано оригінальну авторську дослідницьку модель, яка може слугувати орієнтиром як для культурологів і мистецтвознавців, так і для практиків екранних мистецтв.

Таким чином, обраний підхід надає В. П. Данилюку вагомий інтелектуальний та етичний підстави для окреслення власного внеску в розроблення означеної проблематики й утвердження індивідуальної наукової позиції в сучасному тематичному та інтерпретаційному полі досліджень.

Доцільно підкреслити, що дисертаційне дослідження здійснено в межах реалізації цільової комплексної наукової теми Київського національного університету культури і мистецтв «Культурно-мистецькі практики і процеси в дискурсі сучасного наукового діалогу» (державний реєстраційний номер 0124U003133).

Оцінюючи ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації В. П. Данилюка, необхідно підкреслити їхню методологічну вивіреність і концептуальну цілісність. Дослідження вибудоване на послідовному застосуванні окресленої культурологічної методології, чіткій аргументації та належному теоретичному обґрунтуванні мети й завдань, а також узгодженості об'єкта і предмета, що формують єдине проблемно-сміслове поле роботи.

Водночас саме предмет дисертаційного дослідження виступає ключовим культурологічним фокусом, який визначає суттєву складову наукової новизни дисертації. Тоді як принциповим новаторським здобутком дисертації В.П. Данилюка є виявлення й ґрунтовний аналіз своєрідного «гносеологічного розриву» між універсалістськими конструктами західних теоретичних моделей (зокрема постколоніалізму та медіафілософії) та унікальним

історико-культурним досвідом української деколонізації в умовах триваючої війни. Такий конструктивний підхід дав змогу авторові аргументовано обстоювати необхідність контекстуально чутливого, культурно релевантного застосування аналітичного інструментарію в сучасних гуманітарних студіях.

Безперечно позитивним є й те, що поставлену мету – виявлення та всебічний аналіз соціокультурних механізмів, завдяки яким українське ігрове кіно 2014–2025 рр. функціонує як чинник суспільної консолідації та інструмент формування громадянської ідентичності в умовах екзистенційних викликів, – автор реалізував переконливо й результативно. Водночас запропонована дисертантом наукова розвідка вирізняється концептуальною самостійністю та дослідницькою новизною, а її безсумнівною перевагою є чітке формулювання фундаментальних завдань, що забезпечують системність і цілісність здійсненого культурологічного аналізу.

Показовим є те, що в представленій В. П. Данилюком дисертаційній роботі впевнено й методологічно виважено залучено широку джерельну базу. Пошукові та ілюстративні матеріали, винесені в додатки, виглядають доречно й переконливо, розширюючи аналітичне поле дослідження та посилюючи його емпіричну основу. Особливо слід наголосити на повноті й репрезентативності опрацьованих автором як знаних, так і менш відомих наукових праць, що забезпечило ґрунтовність культурологічного аналізу.

Імпонує професійна ретельність здобувача: системне й послідовне опрацювання корпусу джерел, коректне їх цитування та введення в науковий обіг, а також уважна робота з емпіричним матеріалом, частина якого раніше залишалася недостатньо дослідженою. Такий підхід відповідає академічним стандартам сучасної гуманітаристики та засвідчує зрілість дослідницької позиції автора. Завдяки цьому аналітичні висновки дисертації постають логічно структурованими, концептуально цілісними й аргументованими, репрезентуючи концентровану квінтесенцію здійснених наукових розвідок. Вони переконливо демонструють автономну значущість у сучасному культурологічному дискурсі комплексу взаємопов'язаних концептів —

«кінематограф», «суспільна консолідація», «громадянська ідентичність», «нарративне конструювання», «індивідуальна ідентифікація», «інституційна підтримка». Очевидно, що отримані результати матимуть методологічно корисне значення для подальших узагальнювальних праць з історії та теорії кіномистецтва, культурології, а також для практичної сфери екранної драматургії, режисури й продюсування.

Показово, що сформульовані у дисертаційній роботі В. П. Данилюка наукові положення та практичні рекомендації характеризуються належним рівнем достовірності й концептуальної автентичності, що є особливо важливим для багатоаспектного культурологічного дослідження.

Уважне ознайомлення з текстом дисертації дає підстави стверджувати, що науковий підхід здобувача, зокрема в частині концептуалізації поняття «вітчизняне ігрове кіно» як стратегічного ресурсу суспільної консолідації та одного з ключових чинників формування й утвердження громадянської ідентичності, вирізняється системністю, теоретичною вичерпністю та аналітичною повнотою.

Доцільно звернути увагу на те, що *перший розділ* дисертації «Українське ігрове кіно як предмет наукового вивчення» має концептуально-методологічний характер і закладає ґрунтовну основу для подальшого аналізу українського ігрового кіно як складного соціокультурного явища. При цьому відрадно, що у підрозділі 1.1 (с.23) дисертантом систематизовано стан наукового опрацювання проблеми, окреслено коло вітчизняних і зарубіжних досліджень, що формують теоретичний контекст роботи, а також представлено широку й репрезентативну джерельну базу. Це дозволяє авторові чітко позиціонувати власне дослідження в сучасному гуманітарному дискурсі та аргументувати його наукову новизну. Своєю чергою у підрозділі 1.2 (с.38) розгорнуто теоретичні засади аналізу кінематографа як соціокультурного феномену, акцентовано його функції у процесах нарративного конструювання ідентичності та суспільної консолідації. Автор переконливо інтегрує положення культурології, медіатеорії та студій

ідентичності, формуючи цілісну методологічну рамку дослідження. Таким чином, розділ виконує системоутворюючу функцію, забезпечуючи теоретичну виваженість і логічну послідовність усієї дисертаційної роботи.

У *другому розділі* дисертації «Образи героїв та наративні стратегії сучасного українського ігрового кіно в контексті утвердження громадянської ідентичності» автор потужно концентрує увагу на ключових культурологічних та кінематографічних аспектах українського ігрового кіно, формуючи аналітичну платформу для розуміння взаємозв'язку образів героїв і наративних стратегій із процесами суспільної консолідації та утвердження громадянської ідентичності. При цьому в підрозділ 2.1 (с.60) дисертант ефективно демонструє, як сучасне українське кіно реінтерпретує тексти культури, створюючи нові смислові й символічні зв'язки, що актуалізують історичну пам'ять і культурну спадщину. Автор системно показує механізми трансформації культурних референцій у кінематографічних сюжетах, що дає змогу оцінити художньо-аналітичну глибину дослідження. Тоді як особливу наукову цінність має підрозділ 2.2 «Герой кінореальності у просторі культури» (с.81). Тут В. П. Данилюк з високою науковою вправністю опрацьовує образ героя не лише як наративний конструкт, а як соціокультурний агент, який функціонує в межах сучасних українських суспільних процесів. Дисертант чітко показує, як кіногерой виступає маркером громадянської ідентичності, носієм ціннісних орієнтирів і фактором суспільної інтеграції, що підкреслює міждисциплінарну значущість роботи для культурології, соціології та теорії кіно. Разом з тим у підрозділі 2.3 (с.98) здобувачем глибоко й послідовно аналізуються основні наративні стратегії сучасного українського ігрового кіно, що дозволяє комплексно оцінити роль художніх прийомів у формуванні смислових структур, пов'язаних із суспільними та індивідуальними ідентичностями.

Таким чином, другий розділ в цілому демонструє методологічну послідовність і системність підходу, забезпечуючи логічний перехід від культурних референцій до конкретного аналізу героїв і наративів, а підрозділ

2.2 виділяється своєрідною серцевиною роботи, де культурологічна та кінематографічна аналітика поєднуються найбільш переконливо та оригінально.

Принципово важливо зазначити, *третій розділ* дисертації концентрується на інституційних та міжнародних аспектах розвитку українського ігрового кіно, розкриваючи його функціонування не лише як художнього явища, а й як потужного соціокультурного ресурсу суспільної консолідації. У розділі дисертант яскраво демонструє зв'язок між національною кіноіндустрією, державними стратегічними ініціативами та міжнародним контекстом, що підкреслює актуальність міждисциплінарного підходу до вивчення сучасного кіномистецтва. Тоді як особливу наукову значущість має підрозділ 3.1 «Українське ігрове кіно як інструмент культурної дипломатії та міжнародної адвокації» (с.120). Тут автор переконливо показує, що кінематограф виступає не лише засобом художньої репрезентації, а й ефективним інструментом формування позитивного міжнародного образу України, донесення її культурних цінностей та стратегічних меседжів до глобальної аудиторії. Аналіз конкретних кейсів і міжнародних практик демонструє, як кіно інтегрується у дипломатичні та адвокаційні стратегії, підкреслюючи його роль у зміцненні культурної та політичної присутності держави на світовій арені. Заслугує на увагу й те, що підрозділ 3.2 (с.140) органічно доповнює картину, показуючи, як державна підтримка кіноіндустрії створює умови для внутрішньої соціокультурної консолідації та розвитку творчих стратегій, що взаємодіють із міжнародними процесами. То ж в цілому розділ демонструє високий рівень аналітичної комплексності та міждисциплінарної цінності дослідження, де підрозділ 3.1 вирізняється як ключовий у контексті культурної дипломатії та глобального іміджу українського кінематографа.

У підсумку вкажемо, що висновки дисертації В. П. Данилюка мають високу наукову цінність, оскільки комплексно поєднують культурологічний, соціологічний та кінознавчий підходи до аналізу українського ігрового кіно

2014–2025 рр. Вони переконливо демонструють усвідомлення меж традиційних теоретичних моделей (міфотворення, медіатеорія, постколоніальні парадигми) і показують необхідність врахування унікальних національних контекстів, зокрема деколонізаційного досвіду та умов війни. Тоді як, особливої цінності набуває акцент на соціокультурному потенціалі кіно: формуванні проєктної громадянської ідентичності, трансформації травматичного досвіду у колективну солідарність, розширенні гендерної та соціальної інклюзивності, а також на здатності кінематографа діяти як інструмент «м'якої сили» для культурної дипломатії та міжнародної адвокації України.

Відродно констатувати, що висновки в дисертації Данилюка В.П. не лише підсумовують результати дослідження, а й пропонують інтеграційний методологічний підхід до аналізу кіно як стратегічного ресурсу суспільної консолідації, що має практичне значення для культурної політики, кіновиробництва та міжнародного іміджу держави.

В цілому, позитивно оцінюючи дисертаційну роботу В.П. Данилюка, її наукову якість та отримані результати, вважаємо за доцільне звернути увагу на певні дискусійні моменти та висловити окремі зауваження і пропозиції, на які, сподіваємося, здобувач зможе надати обґрунтовані відповіді:

1. Підрозділ 2.3 «Основні наративи в українському ігровому кіно» вирізняється ґрунтовним оглядом трактувань поняття «наратив», однак для посилення методологічної чіткості доцільно було б більш виразно окреслити авторське розуміння цього терміна як базове для подальшого аналізу, а також чіткіше розмежувати поняття «наратив», «стратегічний наратив», «гранд-наратив», «національний наратив», які подекуди постають як семантично близькі. Таке уточнення, на наше переконання, сприятиме концептуальній прозорості дослідження й посиленню аналітичного інструментарію.

2. Питання про співвіднесення стратегічного наративу з концепцією Ж. Лакана як варіації «гранд-наративу» видається нам дискусійним, тому з метою посилення теоретичної виваженості роботи дисертантові доцільно було б

уточнити це положення або розширити його філософське обґрунтування, зважаючи на те, що категорія «метанаративу» в науковому дискурсі найчастіше асоціюється з концепцією Ж.-Ф. Ліотара.

3. У тексті роботи представлено низку знакових стрічок, однак автором не завжди пояснюється принцип їх відбору. Дисертантові варто було би уточнити, чи йдеться про репрезентативну вибірку, фестивальні успіхи, касові показники чи суспільний резонанс.

4. Підрозділ 3.2 «Державна підтримка кіноіндустрії як механізм соціокультурної консолідації суспільства» вирізняється ґрунтовністю джерельної бази та детальним аналізом нормативно-правових актів, однак для посилення наукової переконливості доцільно було б частково скоротити описову складову (зокрема розлогі переліки посад, прізвищ і процедурних деталей) та натомість чіткіше структурувати матеріал навколо авторських аналітичних висновків щодо впливу державної підтримки на процеси соціокультурної консолідації. Крім того, з огляду на заявлену проблематику підрозділу, варто було б розширити емпіричний компонент – зокрема, доповнити нормативний аналіз конкретними прикладами впливу підтриманих фільмів на суспільний резонанс, рецепцію аудиторії або міжнародну репрезентацію України, що дозволило б більш аргументовано обґрунтувати тезу про консолідаційний потенціал кіно.

5. Попри безперечну наукову цінність підрозділу 3.2, можна було б рекомендувати певне посилення його аналітичної глибини: поряд із переконливою фіксацією позитивної динаміки державної політики доцільно окреслити й наявні дискусійні аспекти та виклики (зокрема можливі ризики ідеологізації, залежності індустрії від бюджетних ресурсів, питання прозорості процедур), що сприятиме більш збалансованому поєднанню описового й критично-рефлексивного рівнів дослідження; водночас варто було б уточнити співвідношення ключових понять («консолідація суспільства», «культурна безпека», «інформаційний суверенітет», «громадянська ідентичність») і

чіткіше окреслити механізм переходу від інструментів державної підтримки до їхнього соціокультурного ефекту.

Віддаючи належне науковим здобуткам Данилюка Володимира Петровича, зазначимо, що вказані вище недоліки не мають концептуального характеру й не знижують високого науково-теоретичного й практично скоординованого рівня представленої роботи.

Усе вище вказане дає вагомі підстави стверджувати, що дисертація Данилюка Володимира Петровича відповідає паспорту спеціальності 034 «Культурологія» та вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами та доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), а також пп. 6–9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами та доповненнями).

Відтак, автор дисертації «Українське ігрове кіно як чинник консолідації суспільства та утвердження громадянської ідентичності», Данилюк Володимир Петрович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 034 – «Культурологія».

доктор мистецтвознавства, професор,
професор кафедри режисури та акторської
майстерності імені народної артистки
України Лариси Хоролець
Національної академії керівних
кадрів культури і мистецтв

